

Ligesom i Torsbjerg og Nydamfundene omfatter Kragehulfundet genstande, der ved forskellige lejligheder er nedlagt i mosen. Ældst er en eller et par store offerhandlinger, hvor alsidigt våbenudstyr fra 4. og 5. århundrede er blevet ofret efter at genstandene var blevet destruerede. I yngre germansk jernalders første fase skænkes mosen prægtige entrelac-ornamenterede spyd – et virkeligt eksklusivt offer som Nydam II-fundet.

I 1866 forelå bogen om Kragehul mose, men da var Engelhard i gang i Viemose på Nordvest-Fyn. Uagtet at Viemosen repræsenterer en større fundkoncentration og en større fundmængde end nogen af de øvrige pladser, så er bogens tekst fra 1869 mere knap og kortfattet end i de foregående skrifter. Efter 13 års mosefundsundersøgelser var Engelhardt ved at køre træt – stivnet i sine teser. Tiden var nu inde til at nye kræfter løftede den enorme arv efter ham – og skæbnen har villet, at Mogens Ørsnes skal forvalte mosefundene i disse årtier – et hverv han har røgtet med stor ekspertise, og forhåbentlig må fundene fra Ejsbøl mose blive hans monumentale bidrag til den fængslende forskning.

Mogens Ørsnes har valgt at udgive de to fynske mosefund samlet. Som i de tidligere bind føres linien fra Engelhardts tolkninger op til vor tids viden, foruden at vi præsenteres for det alt andet end rolige forskermiljø, der netop på dette tidspunkt hærgedes af kompetencestridigheder: hvem skulle efterfølge den store mester C. J. Thomsen?

Ørsnes fortjener tak for genudgivelsen af Engelhardts gamle klassikere, som på grund af de meget kompetente indledninger kan påberåbe sig andet end historiografisk interesse. Men den anvendte udgivelsesform harmonerer ikke helt med moderne forskningssynspunkter – selv om fremgangsmåden naturligvis er mere enkelt og billig. Det ville være særdeles ønskværdigt, dersom der snart forelå et værk om alle vore store og mindre mosefund, som opfyldte nutidens videnskabelige krav.

Henrik M. Jansen

D. Claude: Die byzantinische Stadt im 6. Jahrhundert. Byzantinisches Archiv, 13. C. H. Beck, München, 1969. XXI, 256 s., 16 planer. DM 35,-.

Die byzantinische Stadt er et værk af imponerende grundighed, byggende på et omfattende skriftligt og arkæologisk materiale. Det er lagt meget alsidigt an, omfattende bymure, gader og pladser, monumenter, byernes forfatningsforhold, indbyggertal, befolkningens sammensætning, handel og økonomi; endvidere diskuterer forfatteren, hvad byzantinerne forstod ved en by, og hvilke forhold der ligger bag nye byers opståen i det 6. århundredes Byzans.

Hvad bymurene angår konkluderer forf., at der ikke i Det byzantinske Rige som i de germansk-beherskede stater i Vesteuropa generelt finder en indskrænkning af byfladen sted samtidig med bymurens opførelse. Eksempler både på udvidelser og indskrænkninger af byarealet i forbindelse med murbyggeri forekommer. I Afrika synes der at have gjort sig en særlig udvikling gældende, idet man her har lagt hovedvægten på at forsvare byen ved kasteller og forter eller ved en større fæstning, som i nødstilfælde kunne tjene som flugtborg.

Hvad byplanen angår mener forf., at det nogenlunde er lykkedes centraladmi-

nistrationen at holde den antikke byplan i hævd, så det først er i arabisk tid, den for alvor skulle være gået i opløsning; som han selv anfører, er kildematerialet vedrørende dette problem dog yderst sparsomt.

Det nye element i bybilledet, kirkerne, er i Vesteuropa for det meste blevet placeret på »randen« af den antikke by og har trukket bebyggelsen ud mod sig, således at det antikke bycentrums betydning er blevet reduceret. I de østlige dele af det tidligere Imperium Romanum blev kirkerne derimod lagt centralt, hvilket har bevaret bykernens karakter af midtpunkt.

I det 6. årh. er templer, odeia, gymnasier og palæstre stort set forsvundet fra bybilledet. Theatres og amfiteatres betydning er reduceret. Derimod hører thermerne stadig til de monumenter, man anser for medvirkende til at kvalificere en bebyggelse til betegnelsen »by«, ligesom bymure, kirker, fremmedherberger og en hovedgade, der er forsynet med søjlegange på begge sider. Hvad man har anset for nødvendige ingredienser i bybilledet kommer særlig klart frem ved bygrundlæggelserne. Derimod søger man i nygrundlagte byer forgæves efter bygninger, der skulle tjene den kommunale selvforvaltning. Den byzantinske by i det 6. årh. har efter alt at dømme være domineret af biskoppen, de lokale embedsmænd og den kejserlige guvernør.

Forfatteren ser mange lighedspunkter i byernes stilling i øst og i vest i det 6. årh., ikke mindst i den betydelige magtstilling, bisperne har fået. Hvor udviklingen i vest i de følgende årh. tenderer mod en yderligere udbygning af bispernes magtposition i de vesteuropæiske byer, betyder reformerne i Byzans i det 7. årh. imidlertid, at ansatserne til gejstlig dominans i byerne tilintetgøres.

Som samlet bedømmelse af værket kan anføres, at det ud fra sin deskriptive og stærkt detaljerede karakter må anses for overordentlig velegnet som håndbog i byvæsenet i perioden før den arabiske invasion. I denne forbindelse må man imidlertid beklage, at den ikke er forsynet med noget stikordsregister.

Karsten Fledelius

Erich Zöllner: Geschichte der Franken bis zur Mitte des sechsten Jahrhunderts.

Auf der Grundlage des Werkes von Ludwig Schmidt unter Mitwirkung von Joachim Werner neu bearbeitet von -. Geschichte der deutschen Stämme bis zum Ausgang der Völkerwanderung. C. H. Beck, München, 1970. VIII + 278 s. DM 45.00.

Ludwig Schmidt nåede før sin død i 1944 selv at ajourføre de fleste bind af sit håndbogsværk »Geschichte der germanischen Stämme«, men ikke bindet om frankerne. En revision af dette bind måtte derfor overdrages en anden, og da også den først udpegede var død, tilfaldt opgaven i 1955 Erich Zöllner, som i 1950 udsendte »Die politische Stellung der Völker im Frankenreich«, men siden beklæder en lærestol i nyere østrigsk historie i Wien. Han påpeger, at det at skrive en håndbog i sig selv er noget af det mest utaknemmelige, man kan påtage sig, og at det bliver endnu værre, når man skal gøre det inden for en forgængers disposition. Zöllner har holdt sig til Schmidts disposition med en indledning om stammedannelsen, derefter en redegørelse for den politiske historie og for samfundsudviklingen og til sidst kapitler om kirken, bosættelsen og øko-